

ENKELE ASCOMYCETEN TIJDENS DE BUITENLANDSE WERKWEEK 2013

Atte van den Berg

Wittemerslag 17, 8131 WH Wijhe

Van den Berg, A. 2014. Some ascomycetes from the NMV foray 2013 in the Pfalz. *Coolia* 57(3): 129–131.

Several ascomycetes, found at the foray of The Netherlands Mycological Society in de German Pfalz, are commented upon and illustrated.

Toen ik op de eerste avond van de Buitenlandse Werkweek 2013 in de Duitse Pfalz te kennen gaf dat mijn belangstelling vooral uitging naar operculate ascomyceten, kon ik niet vermoeden dat ik er zoveel op mijn werkplek zou krijgen.

Op de avond na de eerste excursie naar het Teufelsbachtal lag de tafel meteen al vol met Bruine bekerzwammen (*Peziza badia*). Zoveel had ik er nog nooit bij elkaar gezien. Leverde die eerste dag alleen nog maar het Donker hazeoor (*Otidea bufonia*) op, de volgende dagen gaven meer. De Witte kluiwzwam (*Helvella crispa*), de Zwarte kluiwzwam (*H. lacunosa*), en de Holsteelkluiwzwam (*H. elastica*) zijn macroscopisch wel op naam te brengen, maar voor de Witstelige zadelkluiwzwam (*H. latispota*) heb je tegenwoordig, behalve een goede loep, ook de microscoop nodig. In het Overzicht van de paddenstoelen in Nederland (Arnolds et al. 1995) is *Helvella stevensii* synoniem met *Helvella latispota*, zoals Häffner (1987) in zijn *Helvellatabel* stelt, maar ik wist dat in de op dat moment nog niet gepubliceerde *Beknopte standaardlijst van Nederlandse Paddenstoelen* (Arnolds 2013) *H. latispota* en *H. stevensii* (Bleke zadelkluiwzwam) weer gescheiden waren opgenomen. Het zou dus interessant zijn te achterhalen welke van de twee het zou zijn.

Als eerste werd de Nordic Macromycetes (Hansen & Knudsen, 2000) geraadpleegd. De sleutel volgend moet je de keuze maken tussen “outside pubescent” of “outside glabrous or very delicately pubescent”. Ik vind dat een moeilijke keuze. In hoeverre is die ‘beharing’ gerelateerd aan de ouderdom van je vondst? Kies je voor de eerste mogelijkheid dan kom je in de sectie *Ephippium* en vervolgens bij *H. stevensii*. Via de tweede mogelijkheid kom je in de sectie *Elastica* en dan bij *H. latispota*. Ga je kijken naar de sporenmaten, dan kun je gemakkelijker een keuze maken. Bij *H. stevensii* zijn de sporenmaten $18\text{--}19,5 \times 11,5\text{--}13\text{ }\mu\text{m}$ en bij *H. latispota* $18\text{--}21 \times 13,5\text{--}18\text{ }\mu\text{m}$. In de

Figuur 1. Witstelige zadelkluiwzwam (*Helvella latispota*). (Foto: Elze Dijkman)

Beknpte Standaardlijst (Arnolds 2013) zijn de maten voor *H. stevensii* eveneens 18–19,5 × 11,5–13 µm. Mijn metingen leverden een gemiddelde op van 20,65 × 13,55 µm. Dus toch maar gekozen voor *H. latispota*.

Tijdens de excursie naar het Modenbachtal werd weer een *Helvella latispota sensu Häffner* meegenomen en werden de sporen gemeten. Het resultaat: 20,25 × 13,8 µm. Weer *H. latispota*.

Niet eerder gezien

Gelukkig zijn er ook asco's waarvan je meteen de naam al weet, ook al ken je ze alleen maar uit de literatuur en van afbeeldingen, zoals *Otidea tuomikoskii*, die ik van de excursie naar het Teufelstal kreeg. Later in de Werkweek kreeg ik er nog een, afkomstig van de excursie

Figuur 2. *Otidea tuomikoskii*. Foto later genomen op niet natuurlijke standplaats. (Foto: Geert de Vries).

die vertrok van de Wappenschmiede bij St. Martin. Deze *Otidea* is een soort van naaldbossen (volgens Harmaja (2009) vermoedelijk altijd bij Spar) op wat kalkrijke bodem.

Nog een andere, voor mij nieuwe, *Otidea* was *Otidea phlebophora*. Ook op kalkhoudende bodem, nu onder Groveden. Volgens Harmaja (2009) komt deze soort ook voor bij Hazelaar en Eik, terwijl Häffner (1994) het voorkomen bij Den, Eik en Berk vermeldt.

Bijzonder was verder een terrein met flink wat exemplaren van de Gele wortelbekerzwam (*Sowerbyella radiculata*) en een steile wand langs de weg vol met gelige schijfjes. Dat bleek het Groot moskussentje (*Pulvinula convexella*) te zijn.

De derde dag kregen we 's avonds bezoek van Marian en Bert Jagers. Marian bracht een verzameling prachtige oranje schotelvormige bekerzwammen mee, die ik meteen herkende, want ik had

deze soort, samen met Elze Dijkman, al eens tijdens een Binnenlandse Werkweek in Zuid-Limburg gevonden. Het was de Humusbekerzwam (*Humaria solsequia*). Eigenlijk vind ik de oude naam *Humaria aurantia* veel treffender. Destijds was ik er niet in geslaagd hem

Otidea tuomikoskii

Vruchtlichamen: oorvormig met versmalde basis, de randen naar binnen gebogen. Hoogte tot 40 mm.

Hymenium: geeloranje.

Receptaculum: meer oranje, met ietwat donkerder piramidevormige korreltjes, met plooien in de lengte.

Sporen: ellipsoïd, hyalien, met 2 guttules, 10–12 × 5–6 µm.

Determinatie met behulp van Harmaja (2009), Van Vooren (2008) en Mornand & Courtecuisse (2005).

Figuur 3. *Otidea phlebophora*. Foto later genomen op niet natuurlijke standplaats. (Foto: Huib de Kam)

op naam te brengen, maar Henk Huijser kende hem en zo kon ik het toen thuis nog eens met behulp van het 'Rheinland-Pfälzisches Pilzjournal' en het 'Österreichische Zeitschrift für Pilzkunde' (Häffner, 1994 en Häffner et al. 1994) nakijken.

Otidea phlebophora

Vruchtlichamen: bekervormig, aan een kant tot onderaan ingesneden, rand naar binnen geslagen, kort gesteeld.

Hymenium: oranjegeel tot heldergeel.

Receptaculum: safraangeel, wat geribd.

Steel: heel kort, geribd.

Sporen: ellipsvormig, hyalien, met twee guttules, $11-12 \times 5-6 \mu\text{m}$.

Determinatie met behulp van Harmaja (2009), Van Vooren (2008) en Mornand & Courtecuisse (2005).

Humaria solsequia

Vruchtlichamen: bekervormig met bruine randharen, de binnenzijde van de beker geplooid, $23 \times 20 \times 16 \text{ mm}$. Hymenium: donker oranje.

Sporen: met 2 guttules, $16-19 \times 8-10$; Q 1,78-2,38.

Receptaculum: bruin, behaard.

Randharen: bruin, gesepteerd, tot $1040 \times 12 \mu\text{m}$, top spits, voet bifurcaat.

Excipulumharen: $320 \times 8 \mu\text{m}$, voet iets verbreed.

Alle deelnemers, die mij voorzagen van materiaal, mijn hartelijke dank.

Literatuur

Arnolds, E., Berg, A.P. van den. 2013. Beknopte standaardlijst van Nederlandse Paddenstoelen. NMV.

Arnolds, E., Kuyper, Th.W., Noordeloos, M. E. 1995. Overzicht van de paddenstoelen in Nederland. NMV.

Häffner, J. 1987. Die Gattung *Helvella*. Beiheft 7 zur Zeitschr. für Mykologie: 1-165.

Häffner, J. 1994. Rheinland-Pfälzisches Pilzjournal 4(1): 32-43.

Häffner, J., Benkert, D. & Krisai-Greilhuber, I. 1994. Österreichische Zeitschrift für Pilzkunde 3: 77-85.

Hansen, I. & Knudsen, H. 2000. Nordic Macromycetes Vol. 1. Copenhagen.

Harmaja, H. 2009. Studies in *Otidea* (Pezizales). Karstenia Vol.48(2): 33-48.

Mornand, J. & Courtecuisse, R. 2005. Le genre *Otidea* et espèces affines en France. Bull. Mens. Soc. Linn. Lyon 74: 65-84.

Van Vooren, N. 2008. http://www.ascofrance.com/uploads/forum_file/6230.pdf

Figuur 4. *Humaria solsequia*. (Foto: Marian Jagers)

